

YAŞAM DOYUMU ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇE'YE UYARLANMASI: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

ADAPTATION OF THE SATISFACTION WITH LIFE SCALE INTO TURKISH: THE STUDY OF VALIDITY AND RELIABILITY

DOI:10.17755/esosder.75955

Abidin DAĞLI¹
Nigah BAYSAL²

Öz

Bu araştırmanın amacı, Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen “Yaşam Doyumu Ölçeği”nin (YDÖ) Türkiye koşullarında geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yapmaktır. Özgün ölçek İngilizce olup, tek faktörlü bir yapı altında toplam 5 maddeden oluşmaktadır. Uyarlama çalışması için öncelikle orijinal ölçeğin Türkçeye çevirisi yapılmış, daha sonra dil, içerik, ölçme ve değerlendirme alanlarındaki uzmanların görüşlerine sunulmuştur. Uzmanların önerileri doğrultusunda ölçek üzerinde bazı değişiklikler yapıldıktan sonra Türkçe form ile İngilizce formun aynı anlamı taşıyıp taşımadığının uygulamada belirlenmesi amacıyla ölçekler iki hafta ara ile bir grup öğretmene uygulanmıştır. Her iki ölçekten alınan puanlar arasındaki tutarlığı test etmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı hesaplanmış ve 0,92 olarak saptanmıştır. Buna göre, İngilizce ve Türkçe ölçekler arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Dilsel eşdeğerliği sağlanan ölçek, Diyarbakır İl merkezindeki resmi ilkokullarda görevli 200 öğretmene uygulanmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlık kat sayısı 0,88 ve test- tekrar test güvenirliği ise 0,97 olarak saptanmıştır. Yapılan faktör analizi sonuçları, Yaşam Doyumu Ölçeği'nin orijinal ölçekte olduğu gibi, tek faktörlü bir yapı gösterdiğini ve yine özgün ölçekte olduğu gibi 5 maddeden oluştuğunu ortaya koymuştur. Yapılan geçerlik ve güvenirlik analizleri sonucunda, ölçeğin Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda görevli öğretmenlerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının belirlenmesinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir araç olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaşam doyumu, iyi oluş, mutluluk, ölçek uyarlama.

Abstract

The aim of this study is to analyze the validity and reliability of The Satisfaction with Life Scale in Turkish Language, which was developed by Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985). Original scale is in English and consists of 5 items with one dimensional structure. For adaptation; first, the original scale is translated into Turkish Language, then assessment and evaluation experts are consulted for their opinions regarding the language and meaning. Some changes are made based on the suggestions from the experts and the scale is applied to a group of teachers between a two-week interval to see whether the Turkish form suggests the same meaning as the original English form does. To test the consistency of the scores for two scales, the Pearson product-moment correlation coefficient is used and found as 0.92. Based on this finding; a strong, positive and significant relationship is found between Turkish and English versions of the scale. After ensuring the linguistic equivalence the scale is applied to 200 public primary school teachers working in the city center of Diyarbakır. Cronbach Alpha coefficient for internal consistent is found as 0.88 and test-retest reliability as 0.97. As a result of the validity and reliability analysis, it is found that the scale is a valid and reliable instrument to determine the life satisfaction perceptions of teachers working at the schools of Ministry of Education in Turkey.

Keywords: The satisfaction with life, well-being, happiness, scale adaptation.

¹ Yrd.Doç.Dr., Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, dagli@dicle.edu.tr

² Okutman, Dicle Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu, nigah@dicle.edu.tr

1. Giriş

İnsanların yaşamlarında mutlu olabilmeleri ve yaşamlarının bir anlam kazanabilmesi için sahip olmaları gereken temel unsurların başında yaşam doyumu gelmektedir. Yaşam doyumu, yüzyıllarca insanlığın ilgi odağı olmuş konulardan biridir. “*Yaşam doyumu* öznel iyi oluşun bilişsel bir bileşeni ve kişinin yaşamıyla ilgili bilişsel yargıları içermektedir (Diener, 1984:550)”. Pozitif psikoloji literatüründe genellikle öznel iyi olma (subjective well-being) deyiimi, mutluluk olarak ifade edilmektedir (Diener, 2000). Öznel iyi oluş; olumlu duygular, olumsuz duygular ve yaşam doyumu olmak üzere üç ayrı bileşenden oluşmaktadır Olumlu ve olumsuz duygular, öznel iyi oluşun duyuşsal/duygusal boyutunu oluşturmaktadır. *Yaşam doyumu* ise öznel iyi oluş yapısının bilişsel/yargısal boyutunu oluşturmaktadır (Diener, Emmons, Larsen ve Griffin, 1985: 71)

Yaşam doyumu, bilişsel/yargısal bir sürece işaret etmekte ve bireylerin kendi seçtikleri ölçütlere göre yaşam kalitelerinin genel değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır (Shin ve Johnson, 1978: 478; Diener, Emmons, Larsen ve Griffin, 1985: 71; Diener ve Suh, 1997: 200). Doyumun yargısal süreci, bireyin içinde bulunduğu koşulları uygun standartlarla karşılaştırmasına dayalıdır. Bireylerin ne derece doyum sağladıkları ile ilgili yargılarının, mevcut gidişat ile bireyin kendisi için belirlemiş olduğu (dışarıdan dayatılmamış) standartların karşılaştırılmasına dayalı olduğu vurgulanır (Diener, Emmons, Larsen ve Griffin, 1985: 71).

Yaşam doyumu; bir insanın beklentileriyle elinde olanların karşılaştırılmasıyla elde edilen durum ya da sonuç (Haybron, 2004:3), insanın kendi belirlediği ölçütlere uygun bir biçimde tüm yaşamını pozitif değerlendirmesi ve kapsamlı bir mutluluğun önemli bir ögesi (Diener, Emmons, Larsen ve Griffin,1985), insanın yaşamla ilgili inanç ve değerlendirmelerinin toplamı veya insanın hayatıyla ilgili genel tutumu (Rice, Frone ve McFarlin 1992:156) olarak tanımlanabilir. Shin ve Johnson (1978)’e göre de *yaşam doyumu*, genel olarak bireyin hayatının kalitesini kendisinin belirlemiş olduğu kriterlere göre değerlendirmesidir. Yaşam doyumu, bir bütün olarak yaşamın bütün kalitesinin pozitif gelişiminin derecesi olarak tanımlanabilir (Veenhoven, 1996a).

Yaşam doyumu, belli bir alanla ilgili olmayıp, hayatın tümünün olumlu olarak değerlendirilmesi olarak tanımlanabilir ve dolayısıyla bireyin sadece işinden memnun olması hayatından memnun olduğu anlamına gelmez. İş memnuniyeti yaşam memnuniyetini arttırabilir ama onun yerine geçmez. Yaşam memnuniyetinin objesi yaşamın bütün alanlarıdır (Veenhoven, 1996b). Bireyin yaşamına ilişkin pozitif değerlendirmelerinin negatif değerlendirmelere göre yüksek olması yaşam kalitesinin de yüksek olduğunu göstermektedir (Myers ve Diener, 1995). Appleton ve Song (2008) yaşam doyumunun altı farklı bileşeni olduğunu ileri sürmektedir. Bu bileşenler; (1) *kişinin gelir düzeyi*,(2) *mesleği ve sosyal statüsü*, (3) *sahip olduğu imkânlar ve sosyal hareketliliği*,(4) *refah koşulları*, (5) *mevcut devlet politikası ve* (6) *çevre, aile ve sosyal ilişkiler* olarak sıralanabilir. Diener (1984), yaşam doyumunun kişinin mevcut yaşam şartları ve kişisel standartlarına göre değişebilecek dinamik bir yapısı olduğunu belirtmektedir.

Bireylerin yaşam doyumu birçok şeyden etkilenebilir. Bunlardan bazıları, günlük yaşamdan alınan mutluluk, yaşama yüklenen anlam, amaçlara ulaşma konusunda uyum, pozitif bireysel kimlik, fiziksel olarak bireyin kendisini iyi hissetmesi, ekonomik, güvenlik ve sosyal ilişkilere (Schmitter, 2003; Akt. Yılmaz ve Arsan, 2013).

Sosyal ilişkiler, yaşam doyumu ile ilişkili önemli bir yaşam alanını temsil etmektedir. Bunun nedeni eş, çocuklar ya da arkadaşlar gibi yakınların sosyal destek sağlaması, maddi yardımda bulunması, boş zamanlarını paylaşması ve eşlik etmesidir (Adams, 1971). Sosyal bir çevreye sahip olmak gibi, evli olmak ya da bir partnerle birlikte yaşıyor olmak da yaşam

doyumunu olumlu etkilemektedir (Diener, Gohm, Suh ve Oishi, 2000). Kişilerin arkadaşlarıyla ve aile üyeleriyle olan ilişkileri de benzer şekilde önemlidir (Chappell, 1991; Diener ve Diener McGavran, 2008).

Yaşam doyumunu etkileyen temel faktörler şöyle sıralanabilir: Özgürlük, demokrasi, açık fikirli olmak, aktif olmak, politik istikrar, kendi hayatının kontrolünü kendi elinde olduğunu hissetmek, fiziksel ve ruhsal olarak sağlam olmak, evli olmak, ailesi ve arkadaşları ile iyi ilişkiler içerisinde bulunmak, spor yapmak, güvenilir bir bölgede yaşamak, sosyal çevrenin geniş olması, pozitif bireysel kimlik (Khakoo, 2004; Dockery, 2004; Akt. Özdevecioğlu ve Aktaş, 2007).

Yaşam doyumunu ile ilgili araştırmalar, yaşam doyumunu ölçen araçların geliştirildikleri dillerin dışında kullanılabilmesi sayesinde gittikçe genişlemektedir. “Ölçeklerin uyarlanarak geliştirildikleri dilin dışında da kullanılabilmesi araştırma verilerini genişlettiği, kültür-dil ve etnik gruplar arası karşılaştırmalı araştırmalarda kullanılabilirdiği bildirilmektedir” (Savaşır, 1994).

Bu araştırmanın amacı, Diener, Emmons, Larsen ve Griffin tarafından 1985 yılında geliştirilen “Yaşam Doyumu Ölçeği”nin (YDÖ) Türkiye koşullarında geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmaktır. Ölçeğin Türkçeye adaptasyonun yapılması, Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda yaşam doyumunun belirlenmesi adına bir kazanım olarak görülmüştür.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, bir ölçek uyarlama çalışması niteliğinde olup, mevcut durumu sorgulayan betimsel bir araştırmadır. Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985, 72) tarafından geliştirilen “Yaşam Doyumu Ölçeği”nin Türkçe’ye uyarlanması işlemlerini içermektedir. Ölçeğin özgün formu bir faktör, beş madde ve likert tipinde 7’li derecelendirmeden oluşan kendini değerlendirme ölçeğidir. Her bir madde 7’li derecelendirilmiş cevaplama sistemine (1: Kesinlikle Katılmıyorum – 7: Tamamen Katılıyorum) göre değerlendirilmektedir. *İlgili ölçek daha önce de Köker (1991) tarafından Türkçeye uyarlanmış ve 7’li derecelendirme olarak Türkiye’de değişik araştırmacılar tarafından kullanılmıştır.* Köker (1991) ölçeğin üç hafta arayla uygulanan test tekrar test tutarlılık katsayısının 0,85 olduğunu saptamıştır. Yetim (1991) de düzeltilmiş split-half değerini 0,75 ve Kuder Richardson-20 değerini ise 0,79 olarak hesaplamıştır. Ancak bu araştırmada, ilgili “Yaşam Doyumu Ölçeği” eğitim örgütlerinde 7’li derecelendirme şeklinde öğretmenlere uygulandığında, katılımcılar seçeneklerin birbirine yakın olduğunu ileri sürerek tepki göstermişlerdir. Bu nedenle, ölçeğin Türkçeye uyarlanması sırasında, özgün formunda yedi basamaklı olan cevap seçeneklerinin Türk kültürüne uygun olmadığı görülmüş ve basamak sayısı beşe indirilmiştir. Basamak sayısı beşe indirilince de ilgili ölçek tekrar İngilizceden Türkçeye uyarlanmıştır. Yapılan araştırmada bu sistemde ölçekteki ifadelerin puanlanması; “*Hiç katılmıyorum (1), Çok az katılıyorum (2), Orta düzeyde katılıyorum (3), Büyük oranda katılıyorum (4) ve Tamamen katılıyorum (5)*”, şeklindedir. Bu araştırmada kullanılan “Yaşam Doyumu Ölçeği” (YDÖ)” Türkçeye uyarlanırken önce Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına, ardından yapı geçerliğine değinilmiştir.

2.2. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemini, 2013-2014 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde. Diyarbakır İl merkezindeki resmi 25 ilkokuldan random yöntemiyle seçilen 200 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Okul büyüklüklerinin belirlenmesinde Jones’un (1997) ileri

sürdüğü, öğretmen sayısının 28 ve daha az olduğu okullar 'küçük okul', 29-39 arası öğretmenin görev yaptığı okullar 'orta büyüklükte okul' ve öğretmen sayısının 40 ve daha üzeri olduğu okullar 'büyük okul' sınıflaması dikkate alınmıştır Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken	n	%
Cinsiyet	Bayan	51
	Erkek	49
	Toplam	100
Medeni Durum	Evli	82,5
	Bekâr	17,5
	Toplam	100
Öğrenim Durumu	Ön Lisans	9
	Lisans	80,5
	Yüksek Lisans	10,5
	Toplam	100
Kıdem	1-5 yıl	12
	6-10 yıl	21
	11-15 yıl	17
	16 ve üzeri yıl	50
	Toplam	100
Sendika Üyeliği	Evet	75,5
	Hayır	24,5
	Toplam	100
Okul Müdürü ile Çalışma Süresi	1-2 yıl	66,5
	3-4 yıl	28
	5 ve üzeri yıl	5,5
	Toplam	100
Okuldaki Öğretmen Sayısı	28 ve daha az öğretmen	33,5
	29-39 öğretmen	17
	40 ve üzeri öğretmen	49,5
	Toplam	100
Aylık Gelir	2000-2999 TL	33,5
	3000-3999 TL	16,5
	4000-4999 TL	19
	5000-5999 TL	22,5
	6000 ve üzeri TL	8,5
	Toplam	100
Coğrafi Bölge	Marmara Bölgesi	1,5
	Ege Bölgesi	1
	Akdeniz Bölgesi	3,5
	İç Anadolu Bölgesi	1,5
	Karadeniz Bölgesi	1
	Doğu Anadolu Bölgesi	11

Güneydoğu Anadolu Bölgesi	161	80,5
Toplam	200	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi, cinsiyete göre %51 ile kadınlar, medeni duruma göre % 82,5’i evli olanlar, öğrenim durumuna göre % 80,5 ile lisans mezunu olanlar, mesleki kıdeme göre % 50 ile 16 yıl ve üzeri kıdemi bulunanlar, sendika üyeliğine göre %75,5 ile herhangi bir sendikaya üye olanlar, okul müdürü ile çalışma süresine göre % 66,5 ile 1-2 yıl çalışanlar, öğretmen sayısına göre % 49,5’i ile 40 ve üzeri (büyük okul) öğretmeni bulunan okullar ilk sırada yer almaktadır. Diğer taraftan öğretmenlerin aylık toplam gelirlerine bakıldığında % 33,5 ile 2000-2999 TL. geliri olanlar ve nüfusa kayıtlı oldukları coğrafi bölgeye gelince de % 80,5 ile de Güneydoğu Anadolu Bölgesine kayıtlı olanlar ilk sırada yer almaktadır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Diener, Emmons, Larsen ve Griffin 1985 yılında *yaşam doyumunu* incelemek amacıyla geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmiştir. *Yaşam doyumu ölçeği* tek boyutlu ve 5 maddelik bir ölçme aracıdır. Bu çalışmada kullanılan veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde öğretmenlerle ilgili kişisel bilgiler, ikinci bölümde ise Diener, Emmons, Larsen ve Griffin’in 1985 yılında yaşam doyumunu belirleyebilmek amacıyla geliştirdikleri “*The Satisfaction With Life Scale*” -*Yaşam Doyumu Ölçeği*- yer almaktadır. İşte bu çalışmada, Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen tek faktör ve 5 maddeden oluşan *Yaşam Doyumu Ölçeğinin* geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır.

Bu çalışma, 2013-2014 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde gerçekleştirilmiştir. Uygulamalar yapılmadan önce, Diyarbakır İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden anketlerin uygulanması için gerekli olan izin alınmış ve daha sonra Diyarbakır İl Merkezindeki ilkokullarda görevli bulunan sınıf öğretmenlerine uygulanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizi için SPSS 19.0 ve Lisrel 8.51 paket programları kullanılmıştır. Ölçeğin İngilizceden Türkçeye çevrilmesi aşamasında, geri çevirme yöntemi (back translation) kullanılmıştır. Çevirisi yapılan Türkçe form ve orijinal ölçeğin aynı anlamı taşıyıp taşımadığını uygulamada görmek amacıyla her iki ölçek arasındaki Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısına bakılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek için faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemede ise Cronbach Alpha ve test-tekrar test yöntemleri kullanılmıştır.

3. Bulgular

Araştırmada *Yaşam Doyumu Ölçeğinin* (YDÖ) Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Geçerlik ve güvenilirliği incelemek amacıyla öncelikle elde edilen verilerin dil geçerliği belirlenmiş, ardından faktör ve analizi ile güvenilirlik hesaplamaları yapılmıştır.

3.1. Geçerlik

Bu alt başlık altında önce dil geçerliğine, ardından yapı geçerliğine değinilmiştir.

3.1.2. Dil Geçerliği

Özgünü İngilizce olan *Yaşam Doyumu Ölçeğinin* Türk öğretmenlerinden veri toplamaya uygun hale getirilebilmesi için bir dizi işlem gerçekleştirilmiştir. Öncelikle, ölçeğin

Türkçeye çevirisi yapılmış, daha sonra dil, içerik, ölçme ve değerlendirme gibi alanlarda sekiz uzmanın görüşlerine sunulmuştur. Uzmanların önerileri doğrultusunda ölçek üzerinde bazı değişiklikler yapıldıktan sonra Türkçe metin, Geri-Çeviri Yöntemiyle (Back-Translation Method) tekrar İngilizceye çevrilerek çeviriden kaynaklanabilecek anlam kaymaları ortadan kaldırılmıştır. Bu süreçte beş bağımsız çevirmen (hem eğitim yönetimi ve denetimi hem de İngilizce dil uzmanı) tarafından çeviri ve geri çeviri işlemleri gerçekleştirilmiş ve üç dil eğitimi alan uzmanın değerlendirilmesi sonucunda Türkçe metine ulaşılmıştır. Bu işlemlerin sonucunda ölçeğin orijinal haliyle Türkçeleştirilmiş hali arasındaki tutarlığı sağlamak üzere dilsel eşdeğerlik çalışması gerçekleştirilmiştir (Hambleton ve Bollwark, 1991). Dilsel eşdeğerlik çalışması kapsamında, Diyarbakır İl Merkezindeki ilkokullarda görevli bulunan 21 İngilizce öğretmenine, iki hafta arayla önce ölçeğin İngilizce orijinal hali, daha sonra da Türkçeleştirilmiş hali uygulanmış, aradaki puanların tutarlığı test edilmiştir. Buna göre öğretmenlerin her iki uygulamadan aldıkları puanlar arasındaki tutarlılığı test etmek için Pearson momentler çarpım korelasyon katsayısına bakılmıştır. Korelasyon katsayısının, mutlak değer olarak, 0,70-1,00 arasında olması yüksek; 0,70-0,30 arasında olması orta; 0,30-0,00 arasında olması ise düşük düzeyde bir ilişki olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk, 2014: 32). Buna göre İngilizce ve Türkçe ölçekler arasında yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($r= 0,92$; $p= 0,000$). Ölçeğin Türkçeleştirilmiş haliyle orijinal hali arasındaki yüksek korelasyon, çevirinin dilsel eşdeğerliğinin sağlandığı yönünde bir kanaate varılmıştır. Dilsel eşdeğerliği sağlanan ölçek, daha sonra Diyarbakır İl merkezindeki ilkokullarda görevli 200 öğretmene uygulanmıştır.

3.1.3. Yapı Geçerliliği

Yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan 200 öğretmenin faktör analizi için yeterli bir sayı olduğu kabul edilmiştir (Kline, 1979, Akt. MacCallum, Widaman, Zhang ve Hong, 1999). Faktör analizi ile ölçeğin, ölçmek istediği yapıyı ölçüp ölçmediği belirlenmeye çalışılmıştır.

Açımlayıcı (keşfedici, exploratory) ve doğrulayıcı (confirmatory) olmak üzere iki tür faktör analizi yaklaşımı vardır. Araştırmalarda temel amaç keşfetmek ise, açımlayıcı faktör analizi kullanılmalıdır. Açımlayıcı faktör analizinde, değişkenler arasındaki ilişkilerden hareketle faktör bulmaya yönelik bir işlem söz konusudur (Büyüköztürk, 2014:133). Bu çalışmada açımlayıcı faktör analizi ile birlikte doğrulayıcı faktör analizi de yapılmıştır.

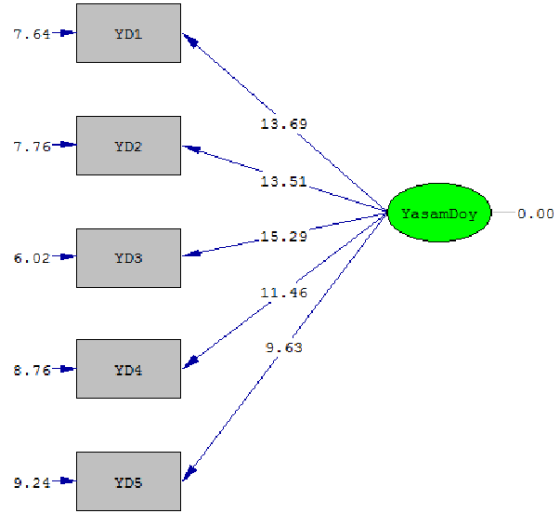
Açımlayıcı faktör analizi sonucu Kaiser-Meyer Olkin (KMO) katsayısı hesaplanmış ve Barlett Sphericity testi yapılmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğu için KMO 0,60'dan yüksek ve Barlett testinin $p<0,001$ önem düzeyinde anlamlı çıkması gerekmektedir (Tabachnick ve Fidell, 1996). KMO değeri 0 ile 1 arasında değişen bir değer olup, 1'e yaklaştıkça değişkenler arasındaki ilişkilerin net olduğu ve faktör analizinin güvenilir sonuçlar vereceği düşünülmektedir (Field, 2005). Pallant (2001) bu değerın 0,6 ve üzeri olması gerektiğini belirtirken, Hutcheson ve Sofroniou (1999) 0,5 ile 0,7 arasının normal; 0,7 ile 0,8 arasının iyi; 0,8 ile 0,9 arasının çok iyi; 0,9 ve üzerinin ise mükemmel olduğunu ileri sürmektedir. Yapılan analiz sonucunda KMO değeri 0,869 olarak saptanmıştır. Bu değer farklı kaynaklara göre çok iyi bir değer olarak yorumlanabilecek düzeydedir. Bartlett testi χ^2 değeri ise 528,329 ($p<0,001$, $Sd=10$) olarak saptanmıştır. Açıklanan toplam varyans %68,389 olarak belirlenmiştir. Son şekliyle ölçek tek faktör ve 5 maddelik bir ölçek olup, orijinal ölçek ile uyum göstermektedir. Maddelere ilişkin faktör yükleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Yaşam Doyumu Ölçeğine İlişkin Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Madde	Faktör Yükleri
1. İdeallerime yakın bir yaşantım vardır.	0,856
2.Yaşam koşullarım mükemmeldir.	0,848
3.Yaşamımdan memnunum.	0,893
4.Şimdiye kadar yaşamdan istediğim önemli şeylere sahip oldum.	0,800
5.Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmedim	0.728
Toplam Varyans	% 68,389
KMO	0,869
Bartlett	Ki-Kare 528,329
	p 0,001

Kültürlerarası ölçek uyarlama çalışmalarında, aracın hedef kültürdeki faktör deseni için doğrudan doğrulayıcı faktör analizi ile başlanması önerilebilir. Çünkü söz konusu aracın orijinal kültürdeki faktör deseni pek çok nitel ve nicel çalışmalarla ortaya konmuş, aracın yapı geçerliğine ilişkin deneysel kanıtlar belirlenmiştir. Böyle durumlarda söz konusu aracın faktör desenin de, hedef kültürde korunup korunmadığı doğrulayıcı faktör analizi ile test edilerek sorgulanabilir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010:283). Bu nedenle, ölçeğin önceden belirlenmiş olan tek faktörlü yapısını sınamak için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır.

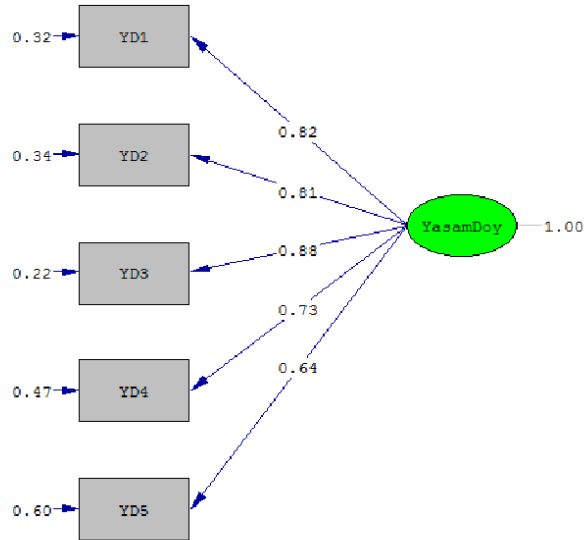
Aşağıda şekil 1’de gizil değişkenin gözlenen değişkenleri açıklama durumlarına ilişkin t değerleri oklar üzerinde gösterilmiştir. Parametre tahminleri, eğer t değerleri 1,96’yı aşarsa 0,05 düzeyinde manidardır. Yapısal eşitlik modeli çerçevesinde yapılan analizlerde manidar olmayan t değerlerinin analiz dışı bırakılması gerekmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010: 304). Bu çerçevede şekil 1’deki t-değerleri incelendiğinde; 9,63 ile 15,29 arasında sonuçlara ulaşıldığı ve tüm maddelerin manidar düzeyde t değeri sunduğu görülmektedir.

Chi-Square=5.87, df=5, P-value=0.31929, RMSEA=0.030

Şekil 1. T-Değerleri Diyagramı

Doğrulayıcı faktör analizlerinde hata varyanslarının da kontrol edilmesinde yarar vardır ve hata varyanslarına ilişkin sonuçların düşük olması beklenmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010: 305). Hata varyansı veri setine ilişkin varyansın açıklanamayan kısmını göstermektedir (Büyüköztürk, 2002: 473). Şekil 2’de hata varyanslarına ilişkin diyagram yer almaktadır.

Chi-Square=5.87, df=5, P-value=0.31929, RMSEA=0.030

Şekil 2. Hata Varyansı Diyagramı

Şekil 2’de görüldüğü gibi hata varyanslarına ilişkin sonuçlar 1. madde için 0,32; 2. madde için 0,34; 3. madde için 0,22; 4. madde için 0,47 ve 5. madde için ise 0,60 düzeyinde bulunmuştur. Bu değerler de istenilen düzeydedir.

Literatürde DFA’de sınanan modelin uyum yeterliğini belirlemek için pek çok uyum

indeksi kullanılmaktadır. Uyum indekslerinden en sık kullanılanları Ki-Kare Uyum Testi (Chi-Square Goodness), İyilik Uyum İndeksi (Goodness of Fit Index, GFI), Düzeltilmiş İyilik Uyum İndeksi (Adjusted Goodness of Fit Index, AGFI), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index , CFI), Normlaştırılmış Uyum İndeksi (Normed Fit Index, NFI), Normlaştırılmamış Uyum İndeksi (Non-Normed Fit Index, NNFI), Standard Ortalama Kalanların Kare Kökü (Standardised Root Mean Square Residual, SRMR) ve Yaklaşık Hataların Ortalama Kare Kökü'dür (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA). Uyum indekslerinin kuramsal model ile gerçek veriler arasındaki uyumu değerlendirmelerinde birbirlerine göre güçlü ve zayıf yönleri olması nedeniyle modelin uyumunun ortaya konulması için bir çok uyum indeksi değerlerinin kullanılması önerilir.

Modelin uyum indekslerinden birisi olan χ^2/sd 'nin değeri 1,17 olarak saptanmıştır. Ayrıca uyum indekslerinden olan NFI değeri 0,99; NNFI değeri 1,00; CFI değeri 1,00; SRMR değeri ise 0,019 olarak saptanmıştır. Bu da, doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin bir faktör yapısının iyi uyum gösterdiğini belirtmektedir. RMSEA değerinin 0,030 olması ise kabul edilebilir ve geçerli sonuçlar verdiğini göstermektedir. GFI değeri 0,99 ve AGFI değeri ise 0,97 olarak tespit edilmiştir. Bu bulgular aşağıda Tablo 3'de Schermelleh-Engel ve Moosbrugger (2003)'in çalışmasında belirttiği doğrulayıcı faktör analizi sonucunda bakılması gereken standart uyum ölçütleri ile karşılaştırıldığında ortaya çıkan uyum değerlerinin "en iyi uyum değerleri" grubunda olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Standart Uyum Ölçütleri ve Araştırmaya İlişkin Uyum Değerleri

Uyum ölçütleri	En iyi değerler	Kabul edilebilir değerler	Araştırmadaki yaşam doyumu ölçeğine ilişkin değerler
NFI	0.95 -1.00	0.90-0.95	0.99
NNFI	0.97-1.00	0.95- 0.97	1.00
CFI	0.97-1.00	0.95- 0.97	1.00
GFI	0.95 -1.00	0.90-0.95	0.99
AGFI	0.90 -1.00	0.85-0.90	0.97
RMSEA	0.00 -0.05	0.05 -0.08	0.030
SRMR	0.00 -0.05	0.05- 0.10	0.019

DFA'da yer alan Ki-Kare (Chi-Square)/serbestlik derecesi oranının (df) 3'ün altında olması koşulu aranmıştır. DFA ile hesaplanan (χ^2/sd) oranı ise 1,17'dir ve bu değer, önerilen faktör modelinin verilerle iyi uyum gösterdiğini ortaya koymuştur (Sümer, 2000; Şimşek, 2007).

3.2. Güvenirlik

Bu çalışmada, Yaşam Doyumu Ölçeği'nin güvenirliliği, iç tutarlık (Cronbach Alpha) katsayısı ve test-tekrar test yöntemi ile hesaplanmıştır.

Ölçeği oluşturan maddelerin iç tutarlığını veren Cronbach Alpha Katsayısı 0,88 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, bir çok uzmana göre mükemmel olarak yorumlanabilecek bir değerdir (Field, 2005; Pallant, 2001; Tabachnick ve Fidell, 1996). Görüldüğü gibi, ölçeğin

katsayıları 0,70 seviyesini karşılamıştır (Cronbach, 1951). Bu bulgular, ölçeğin yüksek derecede iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin zamana bağlı tutarlı ölçümler verip vermediğini incelemek amacıyla test-tekrar test korelasyonuna bakılmıştır. Bunun için ölçek, Diyarbakır İl merkezindeki ilkokullarda görevli 47 kişilik bir grup öğretmen üzerinde iki hafta ara ile iki kez uygulanmış ve elde edilen ölçümler arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile hesaplanmıştır. İki uygulama arasındaki korelasyon katsayısı $r=0,97$ ($p=0,000$) olarak saptanmıştır. Literatürde, bir ölçeğin zamana göre değişmez olduğunu saptamak üzere hesaplanan korelasyon katsayısının pozitif ve yüksek olmasının yanında ölçekler için bu değerin en az 0,70 olması istenir (Tavşancıl, 2014:25). Bu sonuca göre YDÖ'nin test-tekrar test güvenilirlik katsayısının yeterli olduğu söylenebilir.

4. Tartışma

Bu çalışmada, Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen “Yaşam Doyumu Ölçeği”nin (YDÖ)Türk ilkokul öğretmenlerinden oluşan 200 katılımcı üzerinde geçerlik ve güvenilirliği incelenmiştir. Ölçek, ilkokul öğretmenlerinin yaşam doyumuna ilişkin algılarını ölçmeyi amaçlamıştır.

Uyarlama çalışması için öncelikle tek alt boyut ve 5 maddeden oluşan özgün ölçek İngilizce özgün formundan Türkçeye, daha sonra tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Çevrili yapılan ölçek maddelerinin özgün ölçek maddeleri ile karşılaştırılmasının ardından gerekli düzenlemeler yapılmış ve nihai Türkçe forma ulaşılmıştır. Oluşturulan Türkçe form ile İngilizce formun aynı anlamı taşıyıp taşımadığının uygulamada belirlenmesi amaçlanmıştır. Çeviri yapılan Türkçe form ile özgün ölçek iki hafta ara ile bir grup öğretmene uygulanmıştır. İki uygulamadan elde edilen puanlar arasındaki korelasyon katsayısı ile formlar arasında yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($r= 0,92$; $p= 0,000$). Dolayısıyla ölçeğin Türkçe formunun özgün ölçek ile dilsel eşdeğerliğini sağlandığı kabul edilmiştir.

YDÖ'nin güvenilirliği, Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ve test-tekrar test tekniği ile belirlenmeye çalışılmıştır. Ölçeğin bütünü için tutarlık katsayısı $r=0,88$ olarak hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre ölçek yüksek derecede iç tutarlılığa sahiptir.

Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliğini sınamak için Türkçe formlar iki hafta ara ile Diyarbakır İl merkezindeki resmi ilkokullarda görevli 47 kişilik bir öğretmen grubuna uygulanmış ve iki uygulama arasındaki korelasyon katsayısı $r=0,97$ ($p=0,000$) olarak saptanmıştır. Bu sonuca göre, YDÖ nin test-tekrar test güvenilirlik katsayısının yeterli olduğu söylenebilir.

Ölçeğin yapı geçerliğini incelemek üzere doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Ölçeği oluşturan maddelerin dağılımının DFA sonucunda orijinal ölçekteki dağılım ile aynı olduğu saptanmıştır. Araştırma sonucunda, okullarda yaşam doyumunu belirlemek amacıyla kullanılacak tek boyutlu toplam 5 maddeden, Likert tipi 5'lik derecelendirmeden oluşan geçerli ve güvenilir bir ölçek üretilmiştir (Ek 1).

Shin ve Johnson (1978)'e göre *yaşam doyumunu*, genel olarak bireyin hayatının kalitesini kendisinin belirlemiş olduğu kriterlere göre değerlendirmesidir. Yaşam doyumunu, bir bütün olarak yaşamın bütün kalitesinin pozitif gelişiminin derecesi olarak tanımlanabilir (Veenhoven, 1996a).

İlgili alan yazın dikkatle incelendiğinde, yurt içinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda yaşam doyumunu belirlemek üzere uyarlanmış 5'li Likert tipi herhangi bir ölçeğe rastlanmamıştır. Bu bağlamda, ilgili araştırma kapsamında hedef dil ve kültüre uyarlaması

yapılan ölçeğin alanda önemli boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Bununla birlikte, ölçeğin farklı bir dil ve kültürden hedef dile uyarlandığı düşünüldüğünde, YDÖ'ni farklı örneklem gruplarında kullanacak araştırmacılar için elde ettikleri verilere dayalı olarak ölçeğe ilişkin yeni geçerlik ve güvenilirlik bulguları ortaya koymaları önerilebilir.

Yapılan geçerlik ve güvenilirlik analizleri sonucunda, Yaşam Doyumu Ölçeğinin Türkçe formunun 5'li Likert tipi derecelendirme sisteminin kültürümüze uygun, Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görevli öğretmenlerin yaşam doyumuna ilişkin algılarının belirlenmesinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir araç olduğu tespit edilmiştir.

Kaynakça

- Adams, D.L. (1971). Correlates of satisfaction among the elderly. *Gerontologist*, 11, 64–68
- Appleton, S. and Song, L. (2008). Life satisfaction in urban China: components and determinants. *World Development*, (36), 11.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör Analizi: Temel Kavramlar ve Ölçek Geliştirmede Kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*.32, 470-483.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cronbach, L.J. (1951). *Coefficient Alpha and the Internal Structure of Tests*. *Psychometrical*. 16:297-334
- Çokuluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik*. Ankara: Pegem Akademi.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95, 542–575.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J. and Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49 (1), 71-75.
- Diener, E. and Suh, E. (1997). Measuring quality of life: Economic, social, and subjective indicators. *Social Indicators Research*,40, 189-216.
- Diener, E. (2000), Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for anational index. *American Psychologist*, 55 (1), 34-43.
- Diener, E., Gohm, C., Suh, E., and Oishi, S. (2000). Similarity of the relations between marital status and subjectivewell-being across cultures. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 31, 419–436.
- Diener, M. L., and Diener McGavran, M.B. (2008). What makes people happy? A developmental approach to the literature on family relationships and well-being. In R. Larson and M. Eid (Eds.), *The science of subjective well-being* (pp. 347–375). New York: Guilford.
- Field, A. (2005). *Discovering Statistics Using SPSS for Windows*. London. Sage Publications.
- Hambleton, R.K. & Bollwark, J. (1991). Adapting tests for use in different cultures: Technical issues and methods. *Bulletin of the International Testing Commission*, 18, 3-32.
- Haybron D.M. (2004). “Happiness and The Importance of Life Satisfaction”, Delivered at the Department of Philosophy, University of Arizona.
- Hutcheson, G. and Sofroniou, N. (1999). *The Multivariate Social Scientist*. London. Sage.

- Jones, R.E. (1997). Teacher participation in decision making its relationship to staff morale and students achievement. *Education*, 118 (1), 76-83.
- Köker, S. (1991). *Normal ve Sorunlu Ergenlerin Yaşam Doyumu Düzeylerinin Karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MacCallum, R.C., Widaman, K. F., Zhang, S. and Hong, S. (1999). Sample size in factor analysis, *Psychological Methods*, 4(1):84-99.
- Myers, D.G. and Diener, E. (1995). Who is happy? *Psychological Science*, (6), 1:10-16.
- Özdevecioğlu, M. ve Aktaş, A. (2007). Kariyer bağlılığı, mesleki bağlılık ve örgütsel bağlılığın yaşam tatmini üzerindeki etkisi: İş-Aile Çatışmasının Rolü. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. Sayı:28, Ss.1-20.
- Pallant, J. (2001). *SPSS Survival Manuel*. Maidenhead , Open university Press.
- Rice R.W., Frone M.R., McFarlin D.B. (1992). Work-Nonwork Conflict and the Perceived Quality Of Life, *Journal of Organizational Behavior*, Vol.13, No.2, 155-168.
- Savaşır, I. (1994). Ölçek uyarlanmasındaki sorunlar ve bazı çözüm yolları. *Türk Psikoloji Dergisi*. C. 9, Sayı:33, Ss. 27-32.
- Schermelleh-Engel, K., and Moosbrugger, H., (2003). Evaluating The Fit of Structural Equation Models: Tests of Significance and Descriptive Goodness-of-Fit Measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8 (2), 23-74.
- Shin, D. C., and Johnson, D. M. (1978). Avowed happiness as an overall assessment of the quality of life. *Social Indicators Research*, 5, 475-492
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*. 3 (6), 49-74.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş (Temel İlkeler ve LISREL Uygulamaları)*. Ankara: Ekinoks.
- Tabachnick, B.G. and Fidell, L.S. (1996). *Using multivariate statistics*. New York: Harper Collins College.
- Tavşancıl, E. (2014). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Veenhoven, R. (1996a). *Chapter 1 in: Saris, W.E., Veenhoven, R., Scherpenzeel, A.C. and Bunting B. (Eds.). 'A comparative study of satisfaction with life in Europe. Eötvös University Press, 2, 11-48.*
- Veenhoven, R. (1996b). Happy Life-Expectancy: A Comprehensive Measure of Quality-of-Life in Nations. *Social Indicators Research*, Vol: 39, pp. 1-58.
- Yetim, Ü. (1991). *Kişisel Projelerin Organizasyonu ve Örüntüsü Açısından Yaşam Doyumu*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ege üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, E. ve Aslan, H. (2013). Öğretmenlerin İş Yerindeki Yalnızlıkları ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*.(3), 3:59-69.

Ek: 1 Yaşam Doyumu Ölçeği

	Maddeler	Hiç katılmıyorum (1)	Çok az katılıyorum (2)	Orta düzeyde katılıyorum (3)	Büyük oranda katılıyorum (4)	Tamamen katılıyorum (5)
1	İdeallerime yakın bir yaşantım vardır.					
2	Yaşam koşullarım mükemmeldir.					
3	Yaşamımdan memnunum.					
4	Şimdiye kadar yaşamdan istediğim önemli şeylere sahip oldum.					
5	Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim					